

“Georges Brassens és el Shakespeare de la cançó”

Dos discos, un de nou i un d'antic, amb quaranta cançons de Georges Brassens. Per què utilitzeu *llum i ombra* per al títol?

—L'edició és de dos cedés, però el nou és el primer, *Llum i ombra*, i el segon és una reedició de *La mala herba*, on ja feia versions de Georges Brassens. *Llum i ombra* són vint cançons i quatre textos de Brassens en francès que separen les parts. He volgut titular tot el conjunt *Brassens, llum i ombra* perquè hi ha gent que coneix Brassens per sis o set cançons, que són les que he posat al començament. Molta gent, al sud del Pirineu, només coneix “La mala reputació” i en la versió en castellà de Paco Ibáñez. Alguns, més interessats en la cançó francesa, coneixen “El goril·la”, una cançó divertidíssima que va ser prohibida immediatament quan la va enregistrar i que en realitat és un al·legat contra la pena de mort; els sona la història de la pastoreta de “La bona Margot”, que dona el pit al gat; aquesta va inspirar Sabina per a fer “Eva tomando el sol”, que va canviar la situació del poble per una casa d'okupes envoltada de veïns que miren com una noia pren el sol en pilotes i les dones truquen a la policia perquè els homes només tenen ulls per a la noieteta. També hi ha “L'Enriqueta”, una versió de “La Fernande”, que és l'única cançó que he canviat tot i haver-n'hi una versió prèvia en català, que és “La Fernanda”, de Quico Pi de la Serra; ho he fet perquè algunes coses de sintaxi no m'acabaven de convèncer. La meua idea era que primer hi hagués sis cançons més o menys conegudes d'una qualitat enorme que poso sota el títol “Llums directes”.

—**I després n'hi ha un grup que en diu *llums discretes*.**

—Sí, són cançons conegudes pels brassenians, però el públic que no n'és aficionat militant no les coneix, perquè han quedat ocultes pels grans *hits*. I són cançons molt bones, com “El petit

El cantautor terrassenc Miquel Pujadó (Madrid, 1959) publica *Brassens, llum i ombra*, un disc nou i un d'exhaurit del 1992 (*La mala herba*) amb més de quaranta cançons del cantautor francès en què hi ha èxits i cançons inèdites.

flautista”, que en realitat és una història sobre ell mateix, tot i que té un aire medieval i parla d'un músic que no vol ser noble perquè no vol deixar la seva família ni menysprear el campanar del seu poble. Quan Brassens començava a fer cançons a París, es quedava en una casa sense aigua corrent ni gaires luxes, i després, quan obtindrà un cert èxit, es negarà a marxar d'allà per fidelitat a la parella que l'havia acollit i es banyarà amb un gibrell al mig del pati fins i tot a l'hivern. La idea de fidelitat de Brassens era contrària als músics que, quan assolien l'èxit, canviaven d'amics i de relacions. Això és el que expressa una mica a “El petit flautista”. En aquest bloc també hi ha “La princesa i el musicastre” o “Penèlope”.

—**I el següent bloc, “L'ombra”?**

—Són cançons que Brassens no va arribar a enregistrar mai per diversos motius. La primera, “No és gens honest qui no és feliç”, és dels anys quaranta, composta quan va fugir del servei militar aprofitant un permís en plena ocupació alemanya. Com que no podia sortir d'aquella primera casa de París on estava amagat, hi va escriure cançons i cançons, allà. El seu secretari, Pierre Onteniente, m'ensenyava l'escala de

fusta on ell seia a tocar: tres graons més avall, allà on recolzava el peu amb el qual marcava el compàs, s'hi veu la fusta rebaixada de tant temps que hi va passar. Com que no podia sortir perquè l'haurien afusellat, va compondre cançons i cançons, de manera que moltes de les que va editar els anys 50 ja les havia treballat els 40. Tot i això, moltes de les cançons escrites en aquella època les deixa de banda. Jo tinc la sort de conèixer-les per tota la colla brassensiana. Són proves i cançons en què imitava el seu model d'aquell moment, que era Charles Trenet. Brassens deia que les seves cançons les oblidava sempre, però les de Trenet les sabia totes de memòria, fins i tot les que Trenet mateix havia oblidat.

—**On va sentir “No és gens honest qui no és feliç”?**

—Onteniente me la va fer sentir en una gravació casolana en què Brassens diu “això és el meu antic estil”. És una cançó molt, molt tendra, trenetiana, però que té alguns punts que ja fan pensar en les idees brassensianes posteriors, com el rebuig del matrimoni. Brassens era un anarquista, com Léo Ferré, però més tranquil i més coherent; Léo Ferré deia que, quan veia una parella pel carrer, canviava de vorera, però el paio es va casar tres vegades. Brassens no es casa mai. Estima una dona, però cadascun viu a casa seva durant trenta anys. Doncs en aquesta cançó ja apareixen aquestes idees brassensianes: “Els marits són cabrons sense entranyes... Sempre és un bon moment per a posar-los les banyes”.

—**I les altres cançons inèdites?**

—Són dues cançons que ell no va cantar mai perquè les volia regalar. Una, “Fila índia”, era perquè la cantés Maurice Chevalier, una cançó una mica surrealista d'un gos que va pel carrer i una noia el segueix perquè no sap què fer. A la noia la segueix un noi perquè ella està molt bona; al noi el segueix una amant perquè n'està

gelosa; el marit de l'amant la segueix a ella; un lladre segueix aquest home, i un policia, el lladre. Fins que el gos s'atura i es caga al peu de la noia; la noia s'adona que la segueixen i fot un mastegot al noi; el noi insulta l'amant; ella diu cornut al seu marit; el marit diu al lladre que no cal que intenti robar-li res, que ja ho ha fet la seva dona fa temps; el lladre agafa el ganivet i mata el policia..., i tots van en fila índia a l'enterrament de l'agent. Maurice Chevalier es degué acollonir i va dir que no en volia saber res. De manera que la cançó es va quedar allà fins que la van gravar Maxime le Forestier.

—Una cançó maleïda.

—L'altra és una cançó difícilíssima de cantar, perquè pràcticament no deixa respirar; li he posat per títol "El barret de la Núria" i té un aire molt provençal, una tarantel·la que ell va regalar a un cantant bearnès que es diu Marcel Amont, molt conegut a França, però no gaire aquí, tot i que és l'autor d'aquella cançó que cantava Luís Aguilé: "Es una lata, el trabajar..."

—I tant!

—Doncs Amont va cantar "El barret de Núria" el 1975.

—I la resta de "L'ombra"?

—Quan Brassens va morir el 1981 tenia moltes cançons acabades que es podien gravar. Llavors es va pensar què fer-ne en una trobada amb cantants perquè es repartissin les peces. Un amic de Brassens, Jean Bertola, que tenia la veu molt greu —tant, que va ser qui féu a França la versió de Sixteen Tons—, va fer una maqueta amb totes les cançons perquè les sentissin la resta. Quan el van sentir tots, van estar d'acord que havia de ser ell mateix qui fes el disc, i Bertola va gravar *Dernières chansons*, amb les 17 cançons pòstumes i acabades. I dos anys després encara va fer un segon disc, *Le patrimoine de Brassens*, amb unes altres composicions que estaven acabades però no polides i unes altres per acabar; va unir lletres i músiques que estaven separades i va acabar de musicar alguna lletra que no es corresponia amb cap partitura. Jo he fet "L'escèptic", del primer disc, i "Si almenys fos una mica maca", una de les acabades del segon. I després hi he inclòs, també, "El net d'Èdip".

—Aquesta és una història molt provocadora sobre un nét que ho fa

EL TEMPS

Miquel Pujadó, a la tomba de Brassens, a Seta, el poble natal del cantant francès. A llum i ombra Pujadó ha traduït i enregistrat cançons que Brassens no va gravar, però va deixar escrites.

amb la seva àvia. Si ho fes un grup de rock basc o un de valencià de ska, quatre de cada cinc ajuntaments els prohibirien a la festa major i els declararien inconstitucionals.

—Segurament. Aquesta és una de les cançons perquè ell va voler adaptar del cançoner popular.

—També adaptava cançó popular?

—Brassens sempre explicava que a casa seva tothom cantava. La seva mare era italiana i cantava tot el dia, i des de petit li encanta la cançó, sense distingir si eren bones o dolentes. Per això, poc abans de morir, quan l'actor Lino Ventura li demana una col·laboració per a la seva associació de defensa dels nens —Ventura tenia una nena amb deficiència psíquica—, Brassens farà un disc amb cançons que escoltava de jove. Vull dir que a Brassens li agradaven tota mena de cançons. I també les cançons perquè. A casa nostra hem tingut molta censura, però a França hi ha uns repertoris molt extensos de cançons perquè i n'hi havia de bèsties bèsties. Brassens n'enregistra

dues: "L'Enriqueta" i "Melanie", que és la majordona d'un capellà que es consola amb els ciris consagrats. Brassens en feia de pròpies, però també li agradava agafar-ne del repertori popular i adaptar-les al seu estil. Una és "El gran vicari". I jo en vaig descobrir una altra entre el material de Brassens.

—"El nét d'Èdip"?

—Sí. És feta a partir de "Mon père m'a donné cent sous", i ell l'allargava i hi afegia frases. N'hi ha una que em sembla genial: quan el pare li demana com ha pogut fer-ho amb la seva mare i el fill li contesta: "Tu t'has follat la meva. De què et queixes, ara?" Quan la canto ja aviso que és d'un mal gust terrible, però que riuran com bojos. I al final de tot del disc hi ha dos poemes. Brassens no en va musicar gaires, però de tant en tant s'enamorava d'un poema —a diferència de Léo Ferré, que s'enamorava d'un poeta i feia monografies de Baudelaire, Rimbaud o Apollinaire— i el musicava. En va musicar un del Victor Hugo; un d'un poeta que no coneixia ningú, Antoine

ARXIU ROMEA

EL TEMPS

A dalt, Miquel Pujadó en concert. A sota, amb el secretari de Brassens, Pierre Onteniente, Gibraltar, qui li va donar accés a gravacions casolanes i papers pòstums de Brassens.

Paul, i que a partir d'aquell moment es coneix per Brassens... De la vintena que en va musicar, jo n'he agafat un de Corneille que aquest poeta dedica a una cortesana que ho feia amb tot-hom (el rei, Molière...) menys amb ell, que, el pobre, era vell. Llavors ell li diu: "Tu ets molt bella, però el temps va de pressa; un dia seràs com sóc ara; les meves arrugues les tindràs tu...", etcètera. Segles després, al XIX, Tristan Bernard va afegir-hi una estrofa que se suposa que és la resposta de la cortesana: "Potser sí, però ara jo tinc vint anys i que et bombin". A Brassens li fa gràcia, i fa tres estrofes de l'un i la quarta, de l'altre.

L'altra poesia és molt curteta, uns quants versos d'un poeta antiburgès del final del XIX, Jean Richepin, que

diu als burgesos: "Quan munteu un cop al mes / la dona, / intuïu els marrecs / que engendreu entre esbufecs penosos. / I us dieu, tots contents: / seran grassos i lluentis notaris. / Però el càstig caurà / damunt vostre en arribar a la Terra / uns infants no volguts / que esdevindran uns grenyuts poetes".

—Per què aquesta dèria per Brassens?

“La gràcia és que vestia les cançons d’una manera tan senzilla que podrien ser d’ara”

—Quan vaig acabar el cinquè disc, vaig tenir la por de repetir-me. De què parlaré? Tornaré a fer la mateixa cançó una vegada i una altra? Llavors vaig decidir no escriure cançons durant dos anys. Per omplir el temps vaig decidir fer adaptacions de cançons d'uns altres cantants. I vaig començar per Brassens. És molt interessant perquè és un nivell de llengua molt divers: tan aviat fa servir una llengua arcaica com un francès modern; de vegades en una mateixa línia utilitza nivells diferents de llenguatge. I sobretot té un plantejament que a mi em convenia molt: anarquista però no cridaner; satíric, amb distància i amb aquella idea que té... És el que diu en una de les cançons que canto, "Don Joan": "Glòria a l'agent que atura la circulació / per a deixar travessar els gats del carreró" i "Glòria al mossèn que va protegir un protestant / quan per sant Bartomeu la sang 'nava rajant". Sobretot m'agrada perquè acaba així: "Glòria a aquell qui no té cap ideal sagrat / p'ró viu sense tocar els ous al veïnat". A més, és un pensament que és molt actual.

—I Brassens, també perviu?

—La gràcia de Brassens és que no pots saber quan va fer les cançons. És el Shakespeare de la cançó. Són cançons que tenien la seva força els anys 50, però han tingut èxit els 60, els 70, i, si la poses a algú que no sap qui és Brassens, pot dir que és d'ara mateix. A això hi ajuda que vestia les cançons d'una manera molt senzilla. Hi ha gent que sent un contrabaix i una guitarra i pensa que és monotonia musical, però les melodies de Brassens poden ser volgutament molt senzilles perquè contenen històries lineals o molt complicades; "Penèlope", per exemple, ha donat problemes a guitarristes clàssics, que s'han tornat bojós per a buscar els 54 acords que hi ha en la cançó. Per a destacar la paraula i la veu, va voler fer uns arranjaments senzills —en els concerts hi era ell sol amb el contrabaixista i en els discos es permetia una segona guitarra—, però no queden antics. Si escoltes Charles Aznavour, saps que són els anys 60 o 80 pels arranjaments. Brassens no el situes enlloc. I pot ser d'ara.

Àlex Milian